

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

علویّات: کلمه سیصد و پنجاه و سوم

شرحی بر کلمات قصار حضرت علی – علیه السلام

پنج شنبه ۱۳ - ۰۹ - ۱۴۴۱؛ ۱۸ - ۰۲ - ۱۳۹۹؛ ۰۷ - ۰۵ - ۲۰۲۰

علویّات: کلمه سیصد و پنجاه و سوم

عیب جویی

قَالَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَكْبَرُ الْعَيْبِ أَنْ تَعِيبَ مَا فِيكَ مِثْلَهُ. (کلمات قصار، ۳۵۳)

(او - علیه السلام - فرمود: بزرگترین عیب آن است که عیب دانی [در دیگری] آنچه را مثل آن در تو هست.)

Amir al-mu'minin, peace be upon him, said : The greatest defect is to regard that defect (in others) which is present in yourself.

علویات: کلمه سیصد و پنجاه و سوم

ادب در مقام تفصیل

خدای متعال در سوره حجرات می فرماید:

- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ" (۱: ۴۹ الحجرات) (ای کسانی که ایمان آورده‌اید نسبت به خدا و پیامبرش [در هیچ کاری] پیشی مجوید و از خدا پروا بدارید که خدا شنوای داناست)
- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ مِّنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّنْ نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَرُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَ مَن لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ (۱۱: ۴۹ الحجرات) (ای کسانی که ایمان آورده‌اید، نباید قومی قوم دیگر را ریشخند کند، شاید آنها از اینها بهتر باشند، و نباید زنانی زنان [دیگر] را [ریشخند کنند]، شاید آنها از اینها بهتر باشند، و از یکدیگر عیب مگیرید، و به همدیگر لقب‌های زشت مدهید، چه ناپسندیده است نام زشت پس از ایمان. و هر که توبه نکرد آنان خود ستمکارند.)

عللویّات: کلمه سیصد و پنجاه و سوم

ادب غیبت

• فخرالدین عراقی:

به طواف کعبه رفتم به حرم رهم ندادند

• عطار در منطق الطیر:

بوسعید مهنه در حمام بود

شوخی شیخ آورد تا بازوی او

شیخ را گفتا بگو ای پاک جان

شیخ گفتا شوخی پنهان کردنست

این جوابی بود بر بالای او

چون به نادانی خویش اقرار کرد

که برون در چه کردی که درون خانه آیی

قایمیش افتاد و مردی خام بود

جمع کرد آن جمله پیش روی او

تا جوانمردی چه باشد در جهان

پیش چشم خلق ناآوردنست

قایم افتاد آن زمان در پای او

شیخ خوش شد، قایم استغفار کرد

علویّات: کلمه سیصد و پنجاه و سوم

عیب پوشی

• عطار در منطق الطیر (ادامه):

خالقا، پروردگارا ، منعا	پادشاهها، کارسازا ، مکرما
چون جوانمردی خلق عالمی	هست از دریای فضلت شبنمی
قایم مطلق تویی اما به ذات	وز جوانمردی بیایی در صفات
شوخی و بی‌شرمی ما در گذار	شوخ ما را پیش چشم ما میار

• شیخ ابو سعید و بو محمد جوینی در حمّام:

نقل است که يك روز بو محمد جوینی با شیخ در حمّام بود. شیخ گفت: این حمّام چرا خوش است؟
گفت: از آنک آدمی پاکیزه می‌گرداند و شوخ از آدمی دور می‌کند.
شیخ گفت: به ازین باید.
گفت: از آنک چون تو کسی اینجا حاضر است.

عللویات: کلمه سیصد و پنجاه و سوم

عیب پوشی

• قصه شیخ و بو محمد جوینی در حمام (ادامه):

گفت: پای من و ما از میان برگیر!

گفت: شیخ به داند.

شیخ گفت: از آن خوش است که دو مخالف- یعنی آتش و آب- بهم ساخته‌اند و یکی شده.

بو محمد تعجب کرد از آن معنی لطیف.

پس شیخ گفت: از آن خوش است که از جمله مال و ملک دنیا بیش از سطلی و ایزاری با تو، بهم، نیست و آنگاه آن

هر دو نیز از آن تو نیست! (چشیدن طعم وقت میراث عرفانی ابو سعید ابو الخیر، ص: ۱۷۵)

• از امام صادق- علیه السلام- روایت شده است که فرمود (بحار الأنوار، ط. بیروت، ج ۱، ص ۱۴۳):

"يا هِشامُ مَنْ كَفَّ نَفْسَهُ عَنِ أَعْرَاضِ النَّاسِ أَقَالَ اللَّهُ عَثْرَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ مَنْ كَفَّ غَضَبَهُ عَنِ النَّاسِ كَفَّ اللَّهُ عَنْهُ غَضَبَهُ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ" (ای هِشام، هر که نفسش را بازدارد از [ریختن] آبروی مردم، خدا نادیده انگارد لغزش او را روز قیامت، و

هر که بازدارد زند خشمش از مردم، خدا باز دارد خشمش را از او روز قیامت.)

علویّات: کلمه سیصد و پنجاه و سوم

عیب پوشی

• خواجه عبدالله انصاری:

از دوست عیب نیاید امّا چشم دوست بر عیب نیاید.

الهی، نه در بندم و نه آزادم، از خود رنجور و از تو دلشادم، از زندگانی خود در عذابم گوئی که بر آتش کبابم، نه خورد پیدا و نه خوابم، در میان دریا تشنه آبم، از آنکه از خود در حجابم، منتظرم تا کی رسد جوابم، که دریا پالودن و بر سر تیغ غنودن آسانتر از آن که بی‌یار و دوست بودن؛ زینهار که به دوست گمان بد نبوی که از گمان خویش برنخوری؛ نه که از دوست و یار عیب ناید؛ امّا چشم دوست بر عیب نیاید.

• رودکی، رباعیات:

بر کور و کر، ار نکته‌نگیری، مردی

گر دست فتاده‌ای بگیری، مردی

گر بر سر نفس خود امیری، مردی

مردی نبود فتاده را پای زدن